

Kulturelle dominansformers betydning for magt i det danske samfund

Prieur, Annick; Skjøtt-Larsen, Jakob

Published in:
Økonomi & Politik

Publication date:
2022

Document Version
Version blev oprettet som del af udgivelsesprocessen; udgivers layout; normalt ikke offentligt tilgængeligt

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Prieur, A., & Skjøtt-Larsen, J. (2022). Kulturelle dominansformers betydning for magt i det danske samfund. *Økonomi & Politik*, 85(3-4), 101-112. https://www.djoef-forlag.dk/openaccess/oep/files/2022/3_4_2022/3_4_2022_10.pdf

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Kulturelle dominansformers betydning for magt i det danske samfund

Den ny magtudredning

Studier af magt og magtudøvelse har i den tidligere magtudredning overvejende været udført i en politologisk tradition, og med vægt på politisk og økonomisk magt. At også kulturelt betingede menings- og betydningssystemer har betydning, som for eksempel sprog, religion, uddannelse og livsstil, er dog også en veletableret erkendelse. Fagligt hører dette under sociologiens domæne, og i nyere sociologi har Pierre Bourdieus analyse af den kulturelle kapital samspil og modspil med den økonomiske kapital en central position. I denne artikel vil vi argumen-

tere for betydningen af kultur ved hjælp af en række nedslag, primært i en dansk kontekst. Vi vil hente eksempler fra nyere forskning, der kan give indsigt i den kulturelle kapital betydning som kilde til magt i det danske samfund, og i forlængelse af dette pege på nye væsentlige spørgsmål, som en kommende dansk magtudredning bør afdække. Vi vil se på forskellige aspekter af kulturel kapital, navnlig uddannelseskapital, klassisk dannelse, værdipolitiske orienteringer og informationskapital.

”Enhver magt til at udøve symbolsk vold, det vil sige enhver magt, som det lykkes at gøre sine betydninger gældende og at gøre dem gældende som legitime ved at skjule de styrkeforhold, der ligger til grund for dens magt, tilfører disse styrkeforhold sin egen, det vil sige rent symbolske kraft” (Bourdieu og Passeron 2006: 24).

Konklusionerne fra 1990’erne danske magtudredning blev opsummeret i bogen *Magt og demokrati i Danmark. Hovedresultater fra Magtudredningen* (Togeby o.a., 2003: 12). Udredningens hovedformål beskrives som ”at analysere det danske folkestyres tilstand ved overgangen til det 21. århundrede”. Den samlede udredning udgør på mange måder et imponerende stykke arbejde, der gennem mere end 80 bøger og skrifter særligt sætter fokus på relationen mellem statslige institutioner og befolkningen eller mellem folkestyrets institutioner og andre samfundsinstitutioner. På denne baggrund er bidragene er ikke overraskende domineret af traditionelle politologiske perspektiver på magtfordelingen mellem forskellige politiske institutioner eller mellem de politiske institutioner og borgeren.

I den sociologiske tradition finder man typisk en bredere funderet forståelse af magten. Blandt de centrale bidragsydere til en sociologisk funderet magt-analytik og ikke mindst til en forståelse af de kulturelle aspekter af magtens virke hører Pierre Bourdieu og en række senere forskere, som har søgt inspiration i hans arbejde. Som Gorm Harste i sin tid (2004) påpegede, vakte

ANNICK PRIEUR

Professor ved Institut for sociologi og socialt arbejde, Aalborg Universitet, ap@socsci.aau.dk

JAKOB SKJØTT-LARSEN

Lektor ved Institut for sociologi og socialt arbejde, Aalborg Universitet, jsl@socsci.aau.dk

det derfor undren, at Bourdieus magtanalytiske perspektiv stort set ikke var repræsenteret i den første magtudredning.

Den symbolske magt i samfundet handler, ifølge Bourdieu, i høj grad om evnen til at opretholde eller forandre bestemte forestillinger om verden, bestemte klassifikationssystemer og forestillinger om hvad vi stræber efter og hvad vi overhovedet kan forestille os. På den måde er magt også relateret til meningsdannelse eller til at "skabe ting med ord" (Bourdieu 1989: 23). Det er ikke en magt som er centreret i bestemte statslige institutioner, men en definitionsmagt, som er ulige fordelt, og hvor dominerende grupper i højere grad end andre formår at opretholde og nogle gange udfordre eksisterende forestillinger om verden, hvor både medier og uddannelsessystem spiller en central rolle i skabelsen og reproduktionen af kulturelle hierarkier og sociale forskelle, og hvor livsstil og kulturelle koder spiller en central rolle i dominans- og eksklusionsmekanismer mellem sociale grupper i samfundet.

➤➤ **Den symbolske magt i samfundet handler i høj grad om evnen til at opretholde eller forandre bestemte forestillinger om verden, bestemte klassifikationssystemer og forestillinger om hvad vi stræber efter og hvad vi overhovedet kan forestille os**

Det er dette perspektiv vi i det følgende vil argumentere for kan bidrage til nye indsigter i den kommende magtudredning. Det kan bidrage ved at bringe mere upåagtede, men ikke mindre vigtige, aspekter af magtforholdene i det danske samfund frem i lyset.

Magt og kultur

Bourdieu brugte sjældent begrebet magt, men i stedet et bredere begreb om dominans. Han sagde selv, at hans værk havde haft som udgangspunkt en forundring over: "at verdens orden (...) i det store og hele bliver respekteret, at der ikke i højere grad forekommer overskridelser eller omvæltninger, (...) eller endnu mere overraskende, at den etablerede orden, med dens dominansforhold, dens rettigheder og dens overgreb, dens privilegier og dens uretfærdigheder, til syvende og sidst består så let, (...) og at de mest utålelige eksistensvilkår så ofte kan fremstå som værende acceptable eller endog naturlige" (Bourdieu, 1998: 7).

Social dominans handler for Bourdieu især om magt over hvorledes ting opfattes og vurderes, og dette er en magt, der udfolder sig på baggrund af "et samspil og en indforståethed hos det individ eller den gruppe der bliver udsat for den" (Bourdieu og Wacquant, 1996: 151). Bourdieu viser, hvordan magtforholdene sætter sig i kroppen, og betegner kroppen som en huskeseddel for sociale erfaringer, som erfaringer af sociale forskelle. Dominansen får sin selvfølgelig karakter gennem almindeligt accepterede klassificeringsprincipper, og på kulturens område kan det ses i vurderinger af forskellige kulturelle udtryk. Ikke alle udtryk regnes som lige "fine": Det abstrakte rangerer over det

konkrete, det sjældne over det almindelige, det, som kræver tid, anstrengelser og kundskab, over det nemt tilgængelige osv. Bourdieu viser, hvordan de uddannelsesmæssigt og kulturelt privilegerede i et samfund (de, der har en høj kulturel kapital) har en tendens til at sætte størst pris på netop den kultur, som de selv har en privilegeret adgang til i kraft af, at de i hjemmet eller i skolen har erhvervet de kompetencer, der kræves for at få udbytte af f.eks. avantgardelitteratur eller moderne billedkunst.

➤➤ **Det handler om at afdække, hvorledes kulturel og økonomisk kapital både hver for sig og ved at virke sammen bidrager til at der opstår komplekse mønstre af social differentiering og eksklusion**

Bourdieus begreb om kulturel kapital blev først udviklet i arbejder om social reproduktion gennem uddannelsessystemet og senere anvendt mere bredt i *La Distinction* (1979/1984). I denne bog gives der aldrig en egentlig definition af begrebet "kulturel kapital", men det spænder i de konkrete analyser fra formel uddannelse, kendskab til klassisk musik, præference for moderne kunst og til fyldte bogreoler. Bourdieus pointe med at inddrage disse kulturelle aspekter i sin analyse af magtens virke er ikke at kulturen og de symbolske aspekter af samfundslivet har overtaget økonomiens rolle, snarere handler det om at afdække, hvorledes kulturel og økonomisk kapital både hver for sig og ved at virke sammen bidrager til komplekse mønstre af social differentiering og eksklusion.

Vi har i en række tidligere arbejder diskuteret betydningen af kulturel kapital i Danmark (blandt andre Faber o.a., 2012, Prieur, 2021). I det følgende vil vi zoome ind på den kulturelle kapitalens betydning som kilde til magt gennem nogle tematiske nedslag primært i nyere arbejder fra Danmark eller andre nordiske lande. Formålet er at pege på nogle væsentlige spørgsmål, som i begrænset omfang er belyst, og som en kommende dansk magtudredning efter forfatternes mening bør berøre.

Vi vil organisere fremstillingen efter nogle forskellige facetter af det, Bourdieu betegnede som kulturel kapital: For det første uddannelseskapital. For det andet klassiske kulturelle kompetencer. For det tredje koblingen til moralske og værdimæssige skel. For det fjerde kulturel kapital som informationskapital.

Kulturel kapital i form af uddannelseskapital

Når Bourdieu og Passeron (1990) tillagde skolen en afgørende betydning for den sociale reproduktion i samfundet, var det først og fremmest fordi de i skolens virkemåde kunne iagttage sociale selektions- og anerkendelsesprocesser af den viden og de færdigheder, de kulturelt privilegerede børn bragte med sig hjemmefra – ikke mindst deres naturlige selvsikkerhed. Uddannelsessystemet indtager også en central position i Bourdieus (1996) undersøgelser af de juridiske, administrative og politiske felter i Frankrig. Her undersøges det ikke

mindst, hvordan de franske eliteuniversiteter, spiller en helt central rolle for både rekruttering, socialisering og legitimering af en fransk "statsadel".

I en nutidig dansk kontekst kan man desværre også erfare, at der på trods af ekspansion i udbuddet af uddannelser samt gratis adgang og uddannelsesstøtte undervejs, fortsat er væsentlige sociale forskelle med hensyn til, hvem der opnår adgang til de gymnasiale og videregående uddannelser (Hansen, 1995; Munk, 2003, Benjaminsen, 2006; McIntosh og Munk, 2006; Tverborg-vik o.a., 2013; Andrade og Thomsen, 2018; Karlson, 2021). Ét studie opgør eksempelvis chancen for mindst at opnå en uddannelse på bachelorniveau som tre gange større hos børn af forældre, der selv har et tilsvarende uddannelsesniveau sammenlignet med børn af ufaglærte forældre (Andrade og Thomsen, 2018). En af de væsentlige mekanismer i denne ulighed i uddannelse kan henføres til tilstedeværelsen af kulturelle ressourcer i familien (Holm og Jæger, 2007).

En række senere arbejder er kommet nærmere, hvorledes uligheder i chancer for succes i skolen ikke bare skabes i interaktionerne mellem børn og skole, men også i interaktionerne mellem børn og forældre samt mellem forældre og skole. Lareau (2011) benytter betegnelsen "concerted cultivation" om hvordan de højere klassers forældre tilgår børnenes lektier, fritidsaktiviteter og karriereplaner. Gennem forældrenes dybe involvering i deres følelser og tanker opnår børnene selvtillid og tro på, at de godt kan lykkes i det, de giver sig til. Arbejderklassens forældre har en mere afslappet opdragelsesstil, hvor børnene overlades mere til sig selv. Hvis forældrene selv har dårlige minder fra deres skolegang, kan de ønske at beskytte børnene fra skolen, og tale dens betydning ned (Reay, 2006). De højere klassers opdragelsesstil understøttes af moralske diskurser om forældreskab, især om godt mødreskab (Byrne, 2006, Gillies, 2007).

Dette ses også i danske studier. Faber (2008) finder klare forskelle i opdragelsesstile, med gensidige bebrejdelser klasserne imellem: Mod de mindre privilegerede for at give dem forkert mad, mod de rige for ikke at have tid til deres børn eller for at pace dem. De højt uddannede er også meget mere investerede i deres børns skolearbejde og uddannelsesplaner. Akselvoll (2016) har vist store forskelle i forældres involvering i skole-hjem-samarbejdet. Thomsen o.a. (2019) analyserer forskelle mellem privilegerede og mindre privilegerede familier, og finder, at forældres forventninger sammen med deres opdragelsesstile har stor betydning for børnenes uddannelsesaspirationer og succes.

Der savnes dog en mere nuanceret viden om eventuelle horisontale forskelle i de måder, hvorpå kulturelle privilegier videregives inden for forskellige samfundsgrupper og uddannelsesretninger, samt hvordan køn spiller ind i disse processer. Sådanne forskelle identificeres af Helene Aarseth (2018) i et studie af opdragelsesformer og skoleorienteringer i henholdsvis en kulturel elite og en økonomisk elite i Norge. Hun finder, at der i den førstnævnte lægges vægt på en reflektiv og lystbetonet læring, mens der i den sidstnævnte lægges

mere vægt på robusthed og konkurrenceparathed. I en dansk kontekst har Bach (2014) studeret opdragelsesstile blandt økonomisk velstående danskere, og blandt andet afdækket, hvorledes disse forældre aktivt benytter børnenes deltagelse i sport til at styrke både deres egne og børnenes netværk. Men der findes os bekendt endnu ikke studier, der giver et sammenligningsgrundlag mellem eliter.

Når en kommende dansk magtudredning bør kaste et blik på kulturel kapital som uddannelseskapital, skyldes det dels at skolen spiller en afgørende rolle i sociale selektionsprocesser med afgørende betydning for børnenes senere position i samfundet

Når uddannelse er så vigtig i relation til magt, er det selvsagt også fordi uddannelse giver adgang til de gode jobs, og derigennem til økonomiske ressourcer. Uddannelse giver også adgang til politisk indflydelse. Eksempelvis har medlemmerne af folketinget i langt højere grad en lang videregående uddannelse, når man sammenligner med befolkningen generelt (Olsen 2010). Når Christoph Ellersgaard og Anton Grau Larsen (2015) i deres afdækning af den samlede danske magtelite konkluderer, at der er en klar overrepræsentation af kandidater inden for blandt andet økonomi, jura og statskundskab fra de gamle etablerede universiteter i eliten, er det også udtryk for at de danske eliter – i lighed med de amerikanske, franske og britiske – udvælges, tilegner sig kulturelle koder og lærer hinanden at kende gennem deres vej i uddannelsessystemet. Der kan dog også findes tegn på, at et mere egalitært dansk uddannelsessystem faktisk udfordrer reproduktionen af eliter i det danske uddannelsessystem, og at det i et vist omfang flytter processerne for udskillelse og socialisering af eliterne til arbejdslivet med udvalgte virksomheder og organisationer som de centrale omdrejningspunkter (Ellersgaard o.a., 2019).

Når en kommende dansk magtudredning bør kaste et blik på kulturel kapital som uddannelseskapital, skyldes det dels at skolen spiller en afgørende rolle i sociale selektionsprocesser med afgørende betydning for børnenes senere position i samfundet. Her udgør samspillet mellem familiens uddannelsesstrategier, fritidslivet og skolen et centralt og i en dansk kontekst underbelyst mekanisme i den sociale reproduktion. Samtidig savnes en mere nuanceret viden om eventuelle horisontale forskelle i de måder, hvorpå kulturelle privilegier videregives inden for forskellige samfundsgrupper og uddannelsesretninger, samt hvordan køn spiller ind i disse processer. Sidstnævnte gælder også for de videregående uddannelser, hvor horisontale forskelle mellem den kulturelle kapital, der præger de forskellige uddannelsesretninger og senere karriereforløb kunne være væsentligt at få undersøgt nærmere.

Kulturel kapital som klassisk kulturel kompetence

Umiddelbart ser det ud til, at den klassiske form for kulturel dannelse har mindre betydning i Danmark i dag end Bourdieu tillagde den i *La Distinction* (1979). I vores egen undersøgelse af befolkningen i Aalborg i 2004 (Faber o.a., 2012), konkluderes der for eksempel, at man godt kunne påvise forskelle i præferencer og praksisformer efter niveau af både kulturel og økonomisk kapital, men de som lå i den ”finkulturelle” ende var langt fra lige så ”fine”, som dem i de tilsvarende positioner var i *La Distinction*. Der var ikke meget klassisk dannelse over deres kultur, og for eksempel var der knapt nogen, der så en forskel på at have Stravinsky eller Bizets Carmen blandt deres musikalske præferencer. Der var tillige kun meget få, der sluttede op om mere avantgardekulturelle valg, som installationskunst og læsning af Svend Åge Madsen.

Dansk grundskole og gymnasium giver ligeledes et ret overfladisk kendskab til den klassiske kultur, og der er intet der tyder på, at denne kultur skulle have en stærk position som legitim kultur på den måde, at man vil føle sig dum (og altså udsat for en form for symbolsk vold i bourdieuske termer), hvis det kommer frem i et middagsselskab, at man aldrig har læst Blixen eller Bang, ikke kender de klassiske komponister eller ikke kan relatere til hverken Eckersbergs klassiske eller Eliassons nutidige kunst.

Men den klassiske dannelse skal nok ikke helt afskrives, hvilket nogle nyere norske studier giver et praj om. I et studie fra Stavanger viser Vassenden og Jonvik (2019, 2021), at selv om den traditionelle klassiske kultur ikke spiller en særlig stor rolle, har højtuddannede reflekterede præferencer hvad angår litteratur, billedkunst, musik mv., hvor de altså systematisk adskiller sig fra andre sociale grupper. Dette svarer til fundene i vores studie fra Aalborg, men Vassenden og Jonvik kan også vise, at de højtuddannedes orienteringer på disse områder faktisk er ret vigtige for deres selvforståelse. Mens de lavt uddannede er temmelig ligeglade med andres præferencer, lægger de højtuddannede i langt større grad afstand til præferencer, de ikke synes om. I interviews tøver de for eksempel ikke med at nedgøre andre folks huse eller kunst på væggene. Samtidigt er de påpasselige med ikke at fremstå som snobbende i møder med mennesker fra andre sociale grupper, hvorfor de i disse situationer er forsigtige med åbent at give udtryk for deres smagsdomme. Diskretionen kan medføre, at de, der ikke lukkes ind i cirklerne grundet ”forkert” smag og stil, aldrig gennemskuer, hvorfor de holdes ude. På den måde kan kulturel smag medvirke til, at højtuddannede lukker sig om sig selv.

Disse lukningsprocesser starter tilsyneladende tidligt. I et studie fra et gymnasium i Oslo med en overrepræsentation af børn fra hjem med meget kulturel kapital (Oslo Katedralskole, eller Schola Osloensis) finder Pedersen o.a. (2018), at de unge faktisk værdsætter den klassiske kulturelle kanon, og også værdsætter akademiske præstationer højt. Det ser ud til, at den klassiske fin-kultur her har fået en status som subkulturel markør, altså qua sin sjældenhed. Eksemplet viser, at de unge også selv er aktive aktører den sociale reproduktion.

tion: Først gennem deres valg af skoler og af studieretninger, hvor de mener de vil passe ind, dernæst gennem deres valg af stilmæssige identitetsmarkører.

Börjesson o.a. (2016 a, b) har vist, hvorledes svenske elever ved de mest krævende studieprogrammer udvikler en selvforståelse som hårdtarbejdende og talentfulde. Denne tager de med sig videre til de mest prestigøse universitetsuddannelserne, hvor de studerende adskiller sig fra andre gennem en række kulturelle valg. De fleste af disse valg er ikke traditionelt finkulturelle, men de markerer selvstændighed og forskellighed, også mellem de forskellige prestigøse uddannelser. Tilsvarende mekanismer har Pasquier (2005) fundet i et studie af tre parisiske gymnasier, der rekrutterer fra forskellige sociale grupper: musikpræferencer og andre populærkulturelle markeringer skaber gruppeidentifikationer og former planer for de unges videre løbebaner.

Vi mangler opdateret dansk forskning, der kan vise, om tilsvarende udelukkelsesmekanismer baseret på kulturel smag gør sig gældende. Dette burde indgå i en kommende dansk magtudredning.

Kulturel kapital knyttet til moralske værdier og politiske skel

En af de væsentlige modsætninger i vores studie af Aalborg (Faber o.a., 2012) viste sig at kunne trækkes mellem hvad der kan betegnes som en international orientering og en mere lokal orientering. Skellet kom frem i forbindelse med, hvorvidt respondenterne var interesserede i lokale nyheder i fjernsyn eller i den lokale avis eller ej; om de var til traditionel dansk mad eller til eksotiske retter, om de kunne lide dansksproget popmusik eller ikke, m.v. Denne modsætning mellem internationale og lokale orienteringsmåder kan kobles til mere generelle skel mellem et værdipolitisk højre og et værdipolitisk venstre (Harrits o.a., 2010). Hos Stubager (2010) fremstilles denne modsætning som funderet i uddannelsesskel og dermed som en skillelinje, som supplerer de klassebaserede forskelle i fordelingspolitikken. Andre peger på mængden og sammensætningen af kulturel og økonomisk kapital som de væsentligste sociale skel i både fordelingspolitiske og værdipolitiske spørgsmål (Harrits o.a., 2010; Prieur og Skjøtt-Larsen, *in press*).

 Ligesom finkulturen i dens foranderlige former kan sætte forskel mellem grupper i samfundet, så kan moralske værdier og politiske holdninger også fungere som symbolske markører

Ligesom finkulturen i dens foranderlige former kan sætte forskel mellem grupper i samfundet, så kan moralske værdier og politiske holdninger også fungere som symbolske markører. Det gælder f.eks., som nævnt ovenfor, i fortællinger om forældreskab, hvor problematiseringer af nogle forældres pålægschokolade i børnenes madpakke modsvares af hævdede øjenbryn over fortravelsen hos andre forældre (Faber, 2008). Det gælder også blandt de kulturelt privilegerede dele af den norske gymnasieungdom, hvor det er klimabevidsthed, vegetarianisme, antiracisme, feminisme og anti-kommercielle

holdninger, der ligger øverst i hierarkiet over efterstræbelsesværdige holdninger (Pedersen o.a., 2018). Disse holdninger modsvarer af et langt større fokus på materielt forbrug sammen med kønsstereotypiske kropsidealer hos deres økonomisk privilegerede studenterkammerater (Jarness o.a., 2019; Halvorsen og Ljunggren, 2020).

De mest presserende spørgsmål en kommende magtudredning bør fokusere på i denne sammenhæng er, hvordan kulturelle værdier og politiske holdninger struktureres af økonomiske såvel som kulturelle ressourcer. Her kan der skeles til Thomas Piketty's (2018), analyse af de nye værdimæssige og politiske skillelinjer, der kendetegner USA og Europa, hvor en veluddannet elite med værdier præget af "rationalitet, åbenhed, demokratisk samtale og kulturens rolle" i nogle spørgsmål står i et modsætningsforhold til en økonomisk privilegeret elite præget af værdier som "opfindsomhed og viril effektivitet" (Piketty, 2020: 707), hvorimod disse eliter i andre spørgsmål forenes. Her vil det ikke mindst være interessant at se på, hvordan fremkomsten af en række nye dagsordener som klima, ligestilling, LGBT++ og ytringsfrihed kan strukturere de værdimæssige konflikter mellem grupper med ulige adgang til forskellige typer privilegier.

Kulturel kapital som informationskapital

I sit senere forfatterskab foreslog Bourdieu (Bourdieu og Wacquant, 1996: 104) at erstatte begrebet kulturel kapital med informationskapital, som han lancerede som et bredere begreb, der omfatter alle former for viden. Han kunne ikke foregribe, den udvikling der er sket med det allestedsnærværende internet, men udviklingen synes kun at have gjort begrebet mere relevant.

Det synes rimeligt at forvente, at udbredelsen af internettet har røkket ved de gamle kulturelle hierarkier, idet der er sket en demokratisering af adgang til viden og kompetencer. Det gælder videnskabelige (f.eks. sundhedsfaglige eller juridiske) kompetencer, hvor professionernes vidensmonopol på mange måder er blevet brudt. Men heller ikke adgangen til kulturelle kompetencer er eksklusiv på samme måde som tidligere, idet man i princippet kan finde "alt" på nettet – musik, kunst, litteratur mv.

Meget tyder dog, på at den øgede tilgængelighed af information ikke ubetinget leder til øget demokratisering. Det er alment kendt, at internettet flyder over med desinformation, og at uddannelse giver vigtige ressourcer til at sortere i informationsstrømmene.

I et svensk studie viser Thomas Danielsson (2011), hvordan unge mænds tilgang til sociale medier varierer med deres adgang til økonomisk og kulturel kapital, herunder at de privilegerede mænd i højere grad end de mindre privilegerede benytter digitale medier på måder, som kan understøtte symbolske afkast i et uddannelsesforløb. Tilsvarende finder Johan Lindell og Jan Frederik Hovden (2018) en klar tendens til, at mediebrug i Norge er differentieret på en måde, der understøtter eksisterende statusforskelle snarere end at udviske

dem. I et studie af brugen af online medier finder Stina Bengtsson (2015) ligeledes, at der er forskel i brugen af websites mellem studerende fra forskellige universitetsuddannelser ved Södertörn Universitetet i Sverige, samt at sådanne forskelle i et vist omfang er relateret til de studerendes øvrige kulturforbrug og til kulturforbruget hos deres forældre.

I en dansk kontekst er der studier af klasse, medieforbrug og demokratiske praksisformer undervejs, blandt andet i projektet *Datapublics* (Hartley o.a., 2020-2023), men der er foreløbigt meget begrænset viden om sammenhænge mellem digitalisering og kulturelle dominansrelationer. Hartley o.a. (2021) argumenterer for, at digitaliseringen nu videreføres i form af en *dataficering* af samfundet, der må antages at have vidtrækkende betydninger for demokratiet, idet offentligheden ændres. Dataficering handler ifølge disse forfattere om de kvantificerende processer, digitaliseringen har muliggjort, hvor menneskers interaktioner tælles op og gøres tilgængelige som informationskilder. De digitale mediers anvendelser af algoritmer skaber tilpassede informationsstrømme, der således spalter den offentlige samtale. Forfatterne argumenter for behovet for mere viden om de nye magtdynamikker, der knytter sig til digitale færdigheder og forståelser, samt til hvorledes disse er forbundet med traditionelle magtdynamikker.

Vi vil endvidere pege på nødvendigheden af at undersøge, hvilken betydning de nye digitale medier har som kamppladser i de løbende værdikampe og kulturkampe, hvor forskellige sociale grupper kæmper om at definere virkeligheden, om at skelne sandhed fra usandhed og om at etablere deres visioner og værdier som legitime.

Kulturel kapital, sociale grænsedragninger og kulturel dominans

Vi har i denne artikel fokuseret på en række områder, hvor kultur og kulturelle dominansformer har betydning for magtrelationer i det danske samfund. Med inspiration fra Bourdieu har vi særligt set på de symbolske aspekter af magt- eller dominansrelationer, og vi har peget på en række områder, hvor den ulige adgang til særligt kulturelle ressourcer har betydning. Vi tog udgangspunkt i den ulige adgang til uddannelseskapital, hvilket formentlig også det bedst belyste af de områder vi har fremhævet, men det er også et område, som har en helt afgørende betydning i et vidensbaseret samfund som det danske. Vi har på den ene side forsøgt at vise, hvordan denne ulighed opretholdes gennem familien og gennem skolen, og på den anden nogle mindre indlysende måder, hvorpå denne forskel får betydning, nemlig når uddannelse kobles sammen med andre og mere upåagtede skel. Vi har derfor også belyst betydningen af klassiske former for kulturel kapital ud fra en antagelse om, at kulturelle forskelle kan bremse den sociale mobilitet i samfundet, fordi fraværet af specifikke kulturelle koder eller viden kan indskrive sig i dominansrelationer og hindre adgangen til eftertragtede netværk mv. De kulturelle skel går, som vi har vist, også sammen med politiske eller værdirelaterede forskelle. Vi

har videre, under en overskrift om kulturel kapital som informationskapital, rejst spørgsmål om nye digitale distinktionsformer er i færd med at formes omkring de samme skel.

Samlet set har vi således forsøgt at kaste lys på nogle mere upåagtede dominansformer, der, ved siden af alle de åbenbare, der knytter sig til politisk og økonomisk magt, også bidrager til at opretholde ulighed i det danske samfund. Samlet bidrager disse skel til at forme symbolske grænser og subtile udelukkelsesmekanismer, som for de mindre privilegerede kan være svære at identificere og derved også svære at sætte sig op imod.

En yderligere værdi i denne tilgang, er at den er særligt egnet til, at rette opmærksomheden mod de konfliktlinjer, der er under dannelsen. Når Sofie Lindes tale til Zulu Awards den 27. august 2020 om lønforskelle mellem mænd og kvinder og om seksuelle krænkelser i mediebranchen eksempelvis blev så skelsættende, som den gjorde, så handler det formentlig ikke kun om, at Linde har privilegeret adgang til medierne, men også i høj grad om at hun på netop dette tidspunkt i historien italesætter nogle uligheder, som på baggrund af langvarige kulturkampe ikke længere blev opfattet som legitime, og som eksempelvis #MeeToo-bevægelsen på en international scene også havde vist kunne ændres.

Når vi ved, at unge fra højtuddannede hjem i dag ikke bare er optaget af spørgsmål knyttet til køn og seksualitet, men også af klimaspørgsmål og racisme, er det forventeligt, at vi vil se flere konflikter på disse områder i tiden, der kommer. Begrebet "woke" er for alvor kommet ind i samfundsdebatten, og skellene trækkes stadigt skarpere op – mellem de, der ser sig selv som særligt politisk bevidste og tolerante, og de, der ser identitetspolitik som et angreb på etablerede værdier, samt på ytringsfriheden. Den morgen, hvor disse linjer skrives, kommer nyheden ud om, at 50 store biler parkeret på Frederiksberg har fået dækkene piftet i løbet af natten. For den kommende magtudredning anser vi, at det bør være af værdi, at forstå, den kontekst disse konflikter indgår i.

Litteratur

- Akselvoll, M.Ø. (2016), *Folkeskole, forældre, forskelle: Skole-hjem-samarbejde og forældreinvolvering i et forældreperspektiv*, Ph.d.-afhandling, Roskilde: Roskilde Universitet.
- Andrade, S.B. og J. P. Thomsen (2018), "Intergenerational Educational Mobility in Denmark and the United States", *Sociological Science*, 5(5).
- Bach, D. (2014), "Parenting among wealthy Danish families: a concerted civilizing process", *Ethnography and Education*, 9(2): 224-37.
- Bengtsson, S. (2015), "Digital distinctions: mechanisms of difference in digital media use", *Journal of Media and Communication Research*, 31(58): 30-48.
- Benjaminsen, L. (2006), *Chanceulighed i Danmark i det 20. århundrede. Udviklingen i intergenerationelle uddannelses- og livschancer*, Sociologisk Institut, Københavns Universitet.
- Bourdieu, P. (1984 [1979]), *Distinction: A Social Critique of the Judgment of Taste*, London: Routledge.
- Bourdieu, P. (1989), "Social Space and Symbolic Power", *Sociological Theory*, 7(1): 14-25.

- Bourdieu, P. (1998), *Den maskuline dominans*, København: Tiderne skifter.
- Bourdieu, P. (1996), *The state nobility: Elite schools in the field of power*, Cambridge, UK: Polity Press.
- Bourdieu, P. og Passeron, J.-C. (2006), *Reproduktionen – Bidrag til en teori om uddannelsessystemet*, København: Hans Reitzel Forlag.
- Bourdieu, P. og L. Wacquant (1996), *Refleksiv sociologimål og midler*, København: Hans Reitzels forlag.
- Byrne, B. (2006), *White Lives. The Interplay of Race, Class and Gender in Everyday Life*, London: Routledge.
- Börjesson, M., D. Broady, B. Le Roux, I. Lidegran og M. Palme (2016a), "Cultural capital in the elite subfield of Swedish higher education", *Poetics*, 56: 15–34.
- Börjesson, M., D. Broady, T. Dalberg og I. Lidegran (2016b), "Elite Education in Sweden. A Contradiction in Terms"? i C. Maxwell og P. Aggleton, red. *Elite Education – International perspectives on the education of elites and the shaping of education systems*, London: Routledge.
- Danielsson, M. (2011), "Digital Media as Classified and Classifying: the Case of Young men in Sweden", *Journal of Media and Communication, ECREA Special Issue*, 2(2): 57–71.
- Ellersgaard, C.H., J.A. Lunding, L.F. Henriksen og A.G. Larsen (2019), "Pathways to the power elite: the organizational landscape of elite careers", *The Sociological Review*, 67(5): 1170–92.
- Faber, S.T. (2008), *På jagt efter klasse*, Ph.d.-afhandling, Institut for Sociologi, Socialt Arbejde og Organisation, Aalborg Universitet.
- Faber, S.T., A. Prieur, L. Rosenlund og J. Skjøtt-Larsen (2012), *Det skjulte klasesamfund*, Aarhus Universitetsforlag.
- Gillies, V. (2007), *Marginalized Mothers. Exploring working class experiences of parenting*, New York: Routledge.
- Halvorsen, P. og J. Ljunggren (2020), "A new generation of business masculinity? Privileged high school boys in a gender egalitarian context", *Gender and Education*, 33(5).
- Hansen, E.J. (1995), *En generation blev voksen*, Socialforskningsinstituttet, 95(8), København.
- Harste, G. (2004), "Magtudredningens magt – i enevældens skygge"? *Tidsskriftet GRUS*, 71: 45-68.
- Hartley, J.M. o.a. (2020-2023), "DATAPUBLICS – Transforming Journalism and Audiences in the age of datafication", Forskningsprojekt, RUC.
- Hartley, J.M., M. Bengtsson, A. S. Hansen og M. F. Sivertsen (2021), "Researching publics in datafied societies", *New Media & Society*, 1-19 (preview).
- Harrits, G.S., A. Prieur, J. Skjøtt-Larsen og L. Rosenlund (2010), "Class and politics in Denmark: Are both old and new politics structured by class"? *Scandinavian Political Studies*, 33(1): 1-27.
- Holm, A., og M.M. Jæger (2007), "Does parents' economic, cultural, and social capital explain the social class effect on educational attainment in the Scandinavian mobility regime"? *Social Science Research*, 36(2): 719-44.
- Jarness, V., W. Pedersen og M.P. Flemmen (2019), "The discreet charm of the children of the bourgeoisie: economic capital and its symbolic expressions at an elite business school", *British Journal of Sociology*, 70: 1402-23.
- Karlson, K.B. (2021), "Is Denmark a much more educationally mobile society than the U.S.? Comment on Andrade and Thomsen, 2018, "Intergenerational Educational Mobility in Denmark and the United States", *Sociological Science* 8: 346-58.
- Lareau, A. (2011), *Unequal Childhoods: Class, Race, and Family Life*, Berkeley, University of California Press.
- Larsen, A., G., C. Ellersgaard og M. Bernsen (2015), *Magteliten. Hvordan 423 danskere styrer landet*, Politikens forlag.
- McIntosh, J., og M.D. Munk (2006), *Family background and secondary educational choices: Changes over five Danish cohorts*, Working paper, SFI, 06:2006.
- Munk, M. D. (2003), "Livschancer og social mobilitet", *Dansk Sociologi*, 17.
- Olsen, L. (2010), *Eliternes triumf. Da de uddannede klasser tog magten*, Rødovre. Forlaget Sohn.
- Pasquier, D. (2005), *Cultures lycéennes. La tyrannie de la majorité*, Paris: Autrement.
- Pedersen, W., V. Jarness, M.P. Flemmen (2018), "Revenge of the nerds: Cultural capital and the politics of lifestyle among adolescent elites", *Poetics*, 70: 54-66.
- Prieur, A. (2021), "Ny nordisk kulturel kapital", *Praktiske Grunde*, 15(1): 17-26.
- Prieur, A. og J. Skjøtt-Larsen (under udgivelse), "Class, confidence and political conflicts in a Nordic welfare society", i C. Hugrée, E. Penissat, A. Spire og J. Hjelbrekke, red., *Class Boundaries in Europe*, London: Routledge.
- Reay, D. (2006), "Doing the Dirty Work of Social Class? Mothers' Work in Support of Their Children's Schooling", *The Sociological Review*, 53: 104-16.
- Tverborgvik, T., L.B. Clausen., B. Larsen, S.G. Thorsted og E. Lyng (2013), "Intergenerational Educational Mobility in Denmark", *Scandinavian Journal of Educational Research*, 57(5): 544-60.
- Stubager, R. (2013), "The Changing Basis of Party Competition: Education, Authoritarian–Libertarian Values and Voting", *Government and Opposition*, 48: 372-97.
- Togeby, L. o.a., red. (2003), *Magt og demokrati i Danmark. Hovedresultater fra Magtudredningen*, Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Vassenden, A. og M. Jonvik (2019), "Cultural capital as a hidden asset: Culture, egalitarianism and inter-class social encounters in Stavanger, Norway", *Cultural Sociology*, 13(1): 37-56.
- Vassenden A, og M. Jonvik (2021), "Live and let live? Morality in symbolic boundaries across different cultural areas", *Current Sociology*, preview.
- Aarseth, H. (2018), "Fear of Falling – Fear of Fading: The Emotional Dynamics of Positional and Personalised Individualism", *Sociology*, 52(5): 1087-1102.